

СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ БІЗНЕСУ В УМОВАХ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ

© Гальчак Х.Р., 2011

Однією з передумов сталого розвитку економіки є активне становлення інноваційної інфраструктури, яка формується на основі мереж виробників, постачальників, споживачів. Економічне зростання країн на ґрунті інноваційної діяльності значно більшою мірою визначається розвитком інтелектуальної сфери, творчим впровадженням її досягнень у виробництво конкурентоздатної на світових ринках продукції.

Процес розвитку інноваційної інфраструктури в Україні ставить перед вітчизняними підприємствами ряд нових нез'ясованих питань, одні з яких пов'язані з соціальною відповідальністю, з одного боку, держави перед своїми громадянами, з іншого боку, підприємств перед своїми працівниками, державою та місцевими громадами.

Сьогодні питання соціальної відповідальності бізнесу активно досліджуються вітчизняними та закордонними вченими. Проте залишається поза увагою низка проблем, що стосуються взаємозв'язку розвитку інноваційної інфраструктури та соціальної відповідальності бізнес-середовища її складових, основою якого є глибоке коригування економіки.

При формуванні та розвитку інноваційної інфраструктури відбувається трансформація соціальних процесів, яка пов'язана з посиленням уваги до соціальної відповідальності бізнесу. Відомий економіст М.Фрідмен вважав, що соціальна відповідальність бізнесу полягає в зростанні і максимізації прибутку. Він підкреслив, що доктрина соціальної відповідальності як ніщо інше може підірвати основи вільного суспільства. Єдина відповідальність корпорації полягає у вилученні прибутку для акціонерів [1, с.75].

Згідно з одним із визначень, соціальна відповідальність компаній — це спосіб управління бізнес-процесами з метою забезпечення позитивного впливу на суспільство [2].

Водночас, у Меморандумі про соціальну відповідальність бізнесу в Україні [3] під визначенням “соціальна відповідальність бізнесу” розуміють відповідальне ставлення будь-якої компанії до свого продукту або послуги, споживачів, працівників, партнерів, активну соціальну позицію компанії, яка полягає у гармонійному співіснуванні, взаємодії та постійному діалозі із суспільством, участі у вирішенні найгостріших соціальних проблем.

Отже, соціальна відповідальність – це вільний вибір на користь зобов'язання підвищити добробут громадян через відповідні підходи до ведення бізнесу; це певний рівень добровільного реагування організації на соціальні проблеми.

Як свідчить зарубіжний досвід, питанням соціальної відповідальності бізнесу надається значна увага. Наприклад, у Франції діє закон, згідно з яким кожна публічна компанія, яка розміщує свої акції на біржі, зобов'язана звітуватися щодо соціальних програм та соціальних наслідків інноваційної діяльності. Цей закон призначений для заохочення компаній до соціальної відповідальності, а також для контролю достовірності розповсюджуваних ними даних [4].

Що ж до України, то соціальна відповідальність бізнесу здійснюється на добровільних засадах, проте визначення соціальних ефектів під час розвитку інноваційної інфраструктури набувають особливої актуальності. З економічної точки зору, стабільний розвиток підприємств інноваційної інфраструктури визначає їх суспільну значущість: по-перше, в аспекті продукції, що виготовляється, а по-друге, в формуванні доходів бюджетів усіх рівнів через податкову систему. Гарантії зайнятості, забезпечення відтворення певної кількості робочих місць, створення передумов матеріального забезпечення працівників (у перспективі їх пенсійного забезпечення) зумовлюють розуміння стабільності розвитку підприємств з соціальної точки зору. Особливістю підходів до

оцінки ефективності інновацій господарюючих суб'єктів різних рівнів, які діють у ринкових умовах, слід вважати різницю в цілях, які вони визначають у своїй діяльності.

Варто звернути увагу на те, що у країн, які досягли високих темпів економічного зростання за рахунок чинника інноваційної інфраструктури, а це Японія, Китай, Франція, Великобританія, Канада, Італія та ін., спостерігається високий рівень соціально-економічного життя населення. Це в свою чергу, підкреслює твердження про існування тісного зв'язку між рівнем інноваційності економіки та рівнем добробуту населення країни. Саме тому шлях формування інноваційної інфраструктури в Україні має розглядатися не лише в контексті технологічному, а як суспільно-політичний та соціально-економічний процес.

Зокрема, однією із причин гальмування інноваційних інфраструктурних процесів в економіці України є не тільки її техніко-технологічна відсталість та надмірні витрати на виробництво і реалізацію, але й відсутність достатньої уваги з боку підприємств до інтересів та потреб споживачів, працівників, тобто до вирішення проблеми забезпечення високого рівня споживчої привабливості продукції. Це пояснюється недостатньою підтримкою з боку держави та низкою аргументів проти соціальної відповідальності, якими керуються власники підприємств, а саме:

- порушення правила максимізації прибутку;
- зниження цінової конкурентоспроможності підприємств інфраструктури, адже кошти, що спрямовуються на соціальні потреби, збільшують суму витрат підприємства, а отже, з метою збереження прибутку призводять до підвищення цін. Як наслідок поразка у конкурентній боротьбі;
- недостатній рівень звітності про соціальні дії;
- нестача вмінь вирішувати соціальні проблеми [4, 5].

Одним із шляхів вирішення цієї проблеми є широке впровадження у виробництво інновацій, випуск інноваційних товарів згідно з обсягом платоспроможного попиту споживачів. Проблеми активізації і підвищення ефективності інноваційних процесів характерні не тільки для сфери виробництва, але й для сфери інноваційної інфраструктури, оскільки споживач визначає вимоги до інноваційного продукту і тим самим – до виробництва.

Отже, соціальна відповідальність бізнесу при формуванні інноваційної інфраструктури – це “концепція переваг” для всіх суб'єктів господарювання, де з одного боку перебувають суб'єкти цієї інфраструктури, а з іншого – соціальні групи. Майбутнє соціальної відповідальності бізнесу в Україні залежить від важливості та нагальності соціальних питань для суб'єктів інноваційної інфраструктури. Моральні переконання власників бізнесу, тиск з боку груп впливу, необхідність сертифікації для освоєння інших ринків – всі ці фактори спричинять визначення власної, української сутності соціальної відповідальності та індивідуальних стратегій для окремих підприємств і організацій інноваційної інфраструктури. Прагнення змін потрібне на найвищому рівні, без підтримки вищого керівництва програми соціальної відповідальності приречені на неуспіх та занепад. Лише коли соціальна відповідальність знайде відгук серед великих підприємств, можна буде говорити про поступовий розвиток концепції соціальної відповідальності бізнесу в українських реаліях.

1. Friedman M. *The Social Responsibility of Business is to increase its Profit* // *New York Times Magazine*. –September, 13, 1970. – p.122-126.
2. Мельник С. Становлення соціально орієнтованого бізнесу в Україні як складова державної соціальної політики // *Україна: аспекти праці. Науково-економічний та суспільно-політичний журнал*. – № 5. – 2008. – С. 32.
3. Меморандум про соціальну відповідальність бізнесу в Україні, затв. рішенням громадського об'єднання “Форум соціально відповідального бізнесу України” 16 грудня 2005 року.
4. Соціальна відповідальність бізнесу по-українськи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.optima-pr.com.ua>. – Назва з екрану.
5. Садеков А. Соціальні аспекти розвитку корпоративного управління в Україні /Садеков А., Косова Т. // *Економіка України*. –2008. –№11. –С.88-93.